

ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О ПРЕДЛОГУ ТЕМЕ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Шифра за идентификацију дисертације _____
Шифра УДК (бројчано) **338.48-6:615.8(497.11)**

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Молим да у складу са чл. __ Законом о високом образовању и чл. 46 Статута Универзитета дате сагласност на извештај комисије о оцени теме докторске дисертације

Назив дисертације: Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије
Научна област УДК (текст): Општа економија и привредни развој
Ментор (име и презиме, звање): Др Светислав Миленковић, редовни професор
Навести пет потпуних референци за радове ментора из уже научне или уметничке области из које је тема дисертације:

1. Миленковић, С. (2002), Транзициони процеси српског туризма, *Економске теме*, Год. 40., бр. 1-2, стр. 415-425. (UDK 338.48(497.11):339.92, ISSN 0353-8648) **M51**
2. Миленковић, С. (2003), Светски туризам у процесу глобализације, *Економске теме*, год. 41., бр. 2, стр. 177-185. (UDK 338.48-44(1-87), YU ISSN 0353-8648) **M51**
3. Миленковић, С. (2004), Менаџмент производа туристичке дестинације, *Економске теме*, Год. 42., бр. 1-2, стр. 255-261. (UDK 338.48-4, ISSN 0353-8648) **M51**
4. Миленковић, С. (2005), Предности и недостаци европских туристичких интеграција, *Економске теме*, год.43., бр.1-2, стр.433-441. (UDK 338.48:332.135, YU ISSN 0353-8648) **M51**
5. Миленковић, С. (2006), Глобални туризам и глобално знање, *Економске теме*, год. 44., бр. 1-2. стр. 77-85. (UDK 338.48:005.44, YU ISSN 0353-8648) **M51**

Кратко образложење теме (до 100 речи)

Предмет истраживања у докторској дисертацији је утврђивање економског значаја потенцијала ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије. Анализом ће бити обухваћене расположиве атракције, од потпуне инвентаризације до комплексне економске оцене. Такође, докторска дисертација, као свој предмет истраживања, сагледава мултипликативни фактор, као интегрални део развоја здравственог туризма, са својим вишенаменским дејством на исти. Очекивани резултат овог истраживања ће показати да Србија има природне ресурсне атракције, а што се тиче антропогених, она је изузетно сиромашна. Докторска дисертација ће својим истраживањем допринети да ресурсне атрактивности сталним растом мултипликативног фактора омогуће развој здравственог туризма у складу са свим стратегијама развоја Републике Србије.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Милићевић Рада

Назив завршеног факултета: Економски факултет, Универзитет у Крагујевцу

Одсек, група, смер: Привредни развој

Година дипломирања: 2004.

Наслов магистарског рада: Природне и антропогене вредности мачванског округа у функцији развоја туризма

Научно подручје: Економија, Општа економија и привредни развој

Година одбране: 2009.

Факултет и место: Економски факултет, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац

Број публикованих радова: 4

(Навести референце за три најважнија рада кандидата из уже научне области из које је тема дисертације):

1. Милићевић, Р. (2011), Здравствени туризам мачванског округа, *Индустрија*, бр.3/2011, стр. 193-207. UDK-338.48:615.838(497.11), YU ISSN 0350-0373, CIP 338.45, COBISS.SR-ID 238359 - **M24**
2. Миленковић, С. Милићевић, Р. Прокић, М. (2010), Global tourism as the result of the economic science and practice effect, *The challenges of economic science and practice in teh 21 st century*, Faculty of Economisc, University of Nis, стр. 193-207, COBISS.SR-ID 181597964, ISBN 978-86-6139-019-7. – **M33**
3. Миленковић, С. Милићевић, Р. (2011), Глобални процеси и регионални развој туризма у Србији, *Регионални развој и демографски токови земаља југоисточне Европе*, стр. 171-183, Економски факултет Универзитета у Нишу, UDK 338.48:332.1(497.11), COBISS.SR-ID 184361996, ISBN 978-86-6139-026-5 - **M63**

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Републички завод за здравствено осигурање, Филијала за Мачвански округ, Коцељева

Радно место: Шеф испоставе

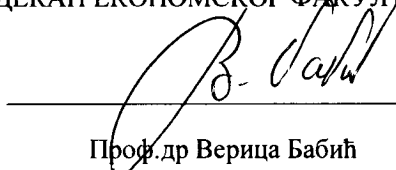
ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. _____
ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 46 СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У
КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу вам достављамо: - Извештај Комисије о оцени теме;
- Одлуку наставно-научног већа факултета о одобравању
теме за израду докторске дисертације.

Крагујевац,
(место и датум)

ДЕКАН ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА

Проф. др Верица Бабић

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Број: 1310/VI-1-3)
Датум: 23.05.2012. год.
Крагујевац

Наставно-научно веће Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, на основу чл. 43. Статута Факултета, на предлог Комисије за мастер и докторске студије и Катедри, на седници одржаној 23.05.2012. године, донело је

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај Комисије о оцени подобности кандидата мр Раде Милићевић и теме за израду докторске дисертације, под насловом: "Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије".

Веће је оценило да кандидат испуњава услове за израду докторске дисертације ради стицања научног степена доктора економских наука и да предложена тема докторске дисертације има научну заснованост.

За ментора се одређује др Светислав Миленковић, ред. проф. Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој.

Одлуку Већа о прихватању теме докторске дисертације са образложењем и Извештајем Комисије доставити Универзитету у Крагујевцу на сагласност.

Образложење

Дана 13.02.2012. године, на Економском факултету у Крагујевцу мр Рада Милићевић пријавила је тему докторске дисертације, под насловом: "Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије".

Наставно-научно веће Економског факултета у Крагујевцу, на седници одржаној 29.02.2012. године, предложило је, а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 15.03.2012. године, формирало је Комисију за писање извештаја о оцени подобности кандидата мр Раде Милићевић и теме за израду докторске дисертације, под насловом: "Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије".

Комисија за оцену подобности кандидата мр Раде Милићевић и теме за израду докторске дисертације, написала је Извештај и доставила Факултету дана 18.04.2012. године.

Комисија је оценила да је предложена тема докторске дисертације мр Раде Милићевић актуелна, како са теоријског, тако и са практичног аспекта и предложила Већу Факултета да прихвати предложену тему докторске дисертације и одобри њену израду.

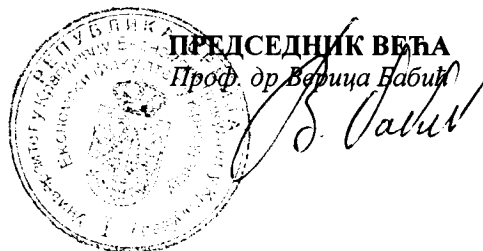
Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној 23.05.2012. године, на предлог Комисије за мастер и докторске студије и Катедри, прихватило Извештај о оцени подобности кандидата мр Раде Милићевић и теме за израду докторске дисертације, с обзиром да кандидат испуњава услове за израду докторске дисертације ради стицања научног степена доктора економских наука и да предложена тема докторске дисертације има научну заснованост, а за ментора одредило др Светислава Миленковића, ред. проф. Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој.

Одредбама Статута Факултета прописано је да Факултет доставља Универзитету у Крагујевцу одлуку Већа о прихватању теме докторске дисертације са образложењем и Извештајем на сагласност.

Из разлога напред наведених одлучено је као у диспозитиву.

Доставити:

- Кандидату
- Ментору
- У досије кандидата
- Универзитету Крагујевцу
- Архиви

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Предмет: Извештај Комисије о оцени подобности кандидата и теме за израду докторске дисертације

Одлуком Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, број 430/V-2-5) од 29.02.2012.године и Стручног већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, број 116/5 од 15.03.2012.године, именовани смо за чланове Комисије за писање Извештаја о оцени подобности кандидата **мр Раде Милићевић** и теме за израду докторске дисертације под насловом **Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије**.

На основу увида и анализе достављене документације, која, уз пријаву, садржи аутобиографске податке и релевантне информације о предложеној теми, Комисија подноси Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу и Стручном већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографија кандидата

Кандидат Рада Милићевић је рођена 22.03.1961. године у Шабачкој Каменици, општина Коцељева, где је завршила основну школу „Мића Станојловић“, као носилац дипломе „Вук Караџић“. Након завршене Ваљевске Гимназије са одличним успехом, уписала је Вишу економску школу у Београду и дипломирала 1983. године са просечном оценом 7,93.

Године 2002. је уписала трећу годину Економског факултета Универзитета у Крагујевцу - смер „Привредни развој“. Дипломирала је са просечном оценом 6,90 у децембру 2004. године. Дипломски рад из предмета Економика природних и привредних ресурса, на тему **Трошкови и користи у валоризацији енергетских ресурса** одбранила је са оценом 10. Исте године кандидат Рада Милићевић је уписала последипломске студије - смер **Теорија и политика привредног развоја**. Све испите предвиђене Наставним планом и програмом положила је са просечном оценом 9,12. Магистарску тезу под насловом **Природне и антропогене вредности мачванског округа у функцији развоја туризма** одбранила је у децембру 2009. године.

Од 1983. године, радила је у Републичком заводу за здравствено осигурање, Филијали за Мачвански округ, као Шеф испоставе у Коцељеви. У периоду од децембра 2007. године до марта 2011. године обављала је функцију помоћника директора у Републичком заводу за здравствено осигурање, Филијала за Мачвански округ са седиштем у Шапцу, а од марта 2011. године је поново распоређена на место Шефа испоставе у Коцељеви.

У свом раду користи оперативне системе Windows (XP, Dark Edition, XP 7, Vista), Microsoft Office (2003, 2007, 2010), рачунарски програм Adobe Acrobat. Говори енглески и руски језик.

2. Наслов, предмет и хипотезе докторске дисертације

Кандидат мр Рада Милићевић је, у складу са својим основним областима научно-стручног интересовања и на основу консултација са потенцијалним ментором, поднела пријаву докторске дисертације под насловом **Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије**. Комисија за писање Извештаја је сагласна са предложеном темом докторске дисертације.

Тема коју је кандидат мр Рада Милићевић изабрала је комплексна, актуелна, како на глобалном, тако и на националном нивоу. Здравствени туризам је специфична врста туризма која подразумева стручно и контролисано коришћење ресурсних атракција, за разлику од конвенционалних облика туризма, који их углавном стихијски користе. Контролисано коришћење атракција у здравственом туризму доприноси побољшању здравственог стања појединца. Ресурсне атракције и њихов потенцијал у савременом свету истичу истраживачи здравственог туризма, због тога што су оне још од првобитне заједнице схваћене као добра превентива очувања здравља људи. У старој Персији, Вавилону, Кини, Грчкој, Риму и другим државама, људи су се кретали према лековитим изворима, пелондима, климатским местима на острвима и планинама, па то време морамо да третирамо као почетак здравственог туризма у свету. Највећи данас познати туристички макрорегиони су се развили на бази спознаје здравствених ресурсних атракција, и то пре свега оних природних, као што су клима и вода на Алпима, па су се тамо развили и први санаторијуми, као индикатори здравственог туризма. Неки од њих су прерасли у најатрактивније туристичке центре у свету (Давос у Швајцарској, Пјатигорск у Русији, Карлове Вари у Чешкој, Златибор и Врњачка Бања у Србији, итд.). Међутим, треба истаћи да је под дејством наглог развоја фармацеутске индустрије и фармацеутског лобија, дошло до укидања значаја здравствених ресурсних атракција различитим документима у свету, али 1965. године посебним декретом и у тадашњој СФРЈ. Истражујући утицај ових ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије, кандидат мр Рада Милићевић истиче 1936. годину, када је Краљевина Југославија, својим актима истакла значај свих расположивих природних потенцијала за развој здравственог туризма. И данас, у савременим условима, Влада Републике Србије, доношењем стратегије развоја туризма 2006. године истичући туристичку кластеризацију, дала је зелено светло за формирање здравствено-туристичких кластера у Србији. Тако је, за сада, само формиран такав кластер на подручју Војводине, а у осталим деловима, још увек није, па због тога, овај рад, и у том смислу може да да свој допринос.

Упоредјујући здравствени туризам са осталим облицима туризма, кандидат мр Рада Милићевић истиче да је неопходно истаћи његове главне предности у односу на остале облике туризма:

1. здравствени туризам се одликује малим сезонским карактером, што доприноси бољем искоришћавању туристичких капацитета;
2. просечна дневна потрошња здравственог туристе је већа од потрошње просечног туристе;
3. просечан боравак по једном туристи је много дужи код здравственог туризма у односу на остале облике;
4. здравствени туризам омогућава искоришћавање релативно најшире туристичке понуде;
5. најмање је еластичан облик туризма, јер задовољава егзистенцијалне потребе људи;
6. омогућава запосленост радника у туристичкој индустрији током читаве године, и
7. захтева већи број запослених различитих професионалних оријентација.

Здравствени туризам је због своје мултидисциплинарности, високостручности и оријентације на целогодишње пословање профитабилна делатност, па је због тога све значајнија економска категорија у већини земаља.

Здравствени туризам представља изузетно важну компоненту националне економије. То је сектор чији се значај не може прецизно квантификовати управо зато што је повезан са скоро свим аспектима друштва. Једна од основних функција здравственог туризма је директан и индиректан утицај на раст домаћег производа. Упоредо са јачањем његовог економског аспекта, подстиче се запошљавање, он утиче на отварање нових радних места, што доводи до побољшања општег животног стандарда. Такође, он на јединствен начин подстиче развој неких од комплементарних делатности и доприноси укупном БДП-у. Да би се остварили наведени резултати неопходно је на најбољи начин валоризовати расположиве ресурсне атракције.

Последњих деценија XX века догодио се велики прелаз из тзв. „старог“, односно масовног у тзв. „нови“, тј. туризам посебних интереса. У исто време, то је условило комплексно сједињавање природних и антропогених здравствених ресурсних атракција у стварању препознатљивог портфолија туризма Србије. Мултипликативни фактор, све те ресурсне атракције, почетком Новог миленијума, претвара у хијерархијски ранг развојних могућности, како здравственог, тако и укупног туризма Србије. У свету све више напредује развој здравственог туризма у смислу да он не буде само фактор лечења већ, пре свега, основа сталног одржавања добре психо-физичке кондиције, а самим тим и радне способности сваког човека. Стратегија развоја туризма Србије, због тога инсистира на посебним кластерима који у основи имају ресурсну базу као мултипликативни фактор развоја туризма Србије, где посебно место припада здравственим ресурсним атракцијама и здравствено-туристичким кластерима.

Предмет истраживања у докторској дисертацији је утврђивање економског значаја потенцијала ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије. То значи да ће бити обухваћене све расположиве атракције, од потпуне инвентаризације до комплексне економске оцене. Такође, докторска дисертација, као свој предмет истраживања, сагледава мултипликативни фактор, као интегрални део развоја здравственог туризма, са својим вишенаменским дејством на исти. Истичући такву безу ресурсних атракција и мултипликатора, истраживање ће бити мултидисциплинарно, како би предмет докторске дисертације био усаглашен са савременим захтевима науке и здравствено-туристичке праксе. Из претходног следи, да предмет истраживања у предложеној докторској дисертацији обухвата и утицај здравственог туризма на друштвено-економске промене у Србији, које су у сагласности са стратегијама привредног, регионалног и туристичког развоја Србије.

Сходно дефинисаном предмету истраживања, кандидат мр Рада Милићевић ће у докторској дисертацији тестирати *основну хипотезу*: Ако се у свету и код нас сматра да су ресурсне атракције основа за развој здравственог туризма, онда би требало да мултипликатор, који полази од тих атракција, буде координатор економских перформанси између расположивог потенцијала ресурсних атракција и могућег развоја здравственог туризма у Србији.

У одређеним деловима рада за објашњење појединих друштвених процеса кандидат мр Рада Милићевић ће користити и *помоћне хипотезе*. Основни циљ постављања помоћних хипотеза је у потреби њиховог потврђивања, чиме се на индиректан начин и потврђује основна, генерално постављена хипотеза истраживања. Те помоћне хипотезе су:

1. потенцијал ресурсних атракција у Србији треба да омогући да нееластична туристичка тражња здравственог туризма пређе у еластичну што до сада није постигнуто ни у свету ни код нас;
2. посматране атракције као мултипликативни фактор морају да производ здравственог туризма Србије преведу из статичког у стално флексибилан, прилагођавајући га на тај начин сталној промени преференција сегментираних група потрошача, што до сада није учињено;
3. ако постоји висок степен корелације између туризма и других привредних грана, попут пољопривреде, саобраћаја, грађевинарства и др., онда би здравствени туризам могао

да има мултипликативну функцију, кроз директне и индиректне утицаје, у економском развоју Србије, и

4. ако се ускладе капацитети здравствено туристичке понуде Србије са савременим трендовима кретања међународне туристичке тражње, онда би ресурсне атракције требале да постану и мултипликативни фактор у међународном укључивању здравственог туризма Србије као препознатљивог облика.

3. Подобност кандидата

Кандидат мр Рада Милићевић је магистар економских наука. Досадашње резултате својих истраживања у научној области Економија, ужа научна област Општа економија и привредни развој, којој припада тема докторске дисертације коју је кандидат мр Рада Милићевић пријавила, објавила је у следећим радовима:

Одбрањен магистарски рад (M72)

Милићевић, Р. (2009), *Природне и антропогене вредности мачванског округа у функцији развоја туризма*, магистарска теза, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, 203.стр

Објављен рад у часопису међународног значаја (M24)

Милићевић, Р. (2011), Здравствени туризам мачванског округа, *Индустрија*, бр.3/2011, стр. 193-207. UDK-338.48:615.838(497.11), YU ISSN 0350-0373, CIP 338.45, COBISS.SR-ID 238359

Саопштење са међународног скупа штампано у целини (M33)

Миленковић, С. Милићевић, Р. Прокић, М. (2010), Global tourism as the result of the economic science and practice effect, *The challenges of economic science and practice in teh 21 st century*, Faculty of Economisc, University of Nis, стр. 193-207, COBISS.SR-ID 181597964, ISBN 978-86-6139-019-7.

Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини (M63)

Миленковић, С. Милићевић, Р. (2011), Глобални процеси и регионални развој туризма у Србији, *Регионални развој и демографски токови земаља југоисточне Европе*, стр. 171-183, Економски факултет Универзитета у Нишу, UDK 338.48:332.1(497.11), COBISS.SR-ID 184361996, ISBN 978-86-6139-026-5

4. Преглед стања у подручју истраживања

У одређивању здравственог туризма потребно је поћи од потреба и тежње појединца за опоравком здравља, психофизичких и физичких способности, које му се јављају, али и истовремено постају и туристичка потреба, односно циљеви које може остварити уживањем у посматраним ресурсима.

У економској теорији, здравље и туризам су одувек били предмет истраживања бројних аутора. Повезаност ова два појма најбоље изражава Alfier, D. (1995) тврдећи да је здравље један од најстаријих, најтрајнијих и најјачих мотива туристичког кретања. Према њему, у свим облицима туризма могуће је пронаћи у већој или мањој мери здравствену компоненту. Како је здравствена компонента везана за природне ресурсе, а савременим развојем се човек све више удаљава од природе, здравствени туризам све више постаје доминантна грана развоја туризма.

Здравствени туризам се с правом сматра граном која на најбољи начин осигурава специфичну понуду и економску валоризацију домаћег туристичког производа који чине

елементи традиције и културе, природног наслеђа и изграђене материјалне културе, као и услужне и производне компоненте локалних туристичких садржаја. То је данас брзо растућа индустрија са растућим учешћем знања и мултипликативном функцијом, која доприноси друштвеном благостању, расту ДП-а, НД, запослености и инвестиција (Зечевић, Б., 2011).

Савремено, постиндустријско друштво суочено је све више са потребом самоодговорности појединца за лично здравље. Наиме, повратак здравом начину живота укључује потребу повећане физичке активности, боравка на свежем ваздуху, избегавање стресних ситуација и сл., а све у циљу очувања виталности и дуговечности. Ради се о потребама које расту из дана у дан, а данак су урбаним животним навикама и седаторном начину живота, аутоматизацији рада и њиховој неадекватној супституцији здрављу умереној рекреацији и здравим начинима исхране.

Социомедицински разлози, којих је из дана у дан све више, доприносе порасту тражње за традиционалним, али и софистицираним програмима свих здравствено туристичких центара у Европи. Здравствени производ је у сваком европском центру дефинисан као склоп традиционалних балнеотерапијских, таласотерапијских и/или климатотерапијских поступака у комбинацији са модерним медицинским поступцима намењеним лечењу, рехабилитацији и здравственој превенцији (Тетгу, N.P., 2009).

Бање се одликују израженим здравствено-рекреативним функцијама услед богатства различитих природних елемената (термоминерални извори, племенити гасови, пелоид, климатски елементи, вегетација), због чега ова места побуђују велико интересовање туристичке тражње. На територији Србије је регистровано више од 300 извора минералних, односно термо-минералних вода (Станковић С., 2005).

Због рекреативне, а нарочито лечилишне функције, које се могу обављати преко целе године, туризам у бањским и планинским местима не би требало да има изразито сезонско обележје, мада се у овом случају не сме занемаривати фактор климе која утиче на општу туристичку покретљивост, па тако и на посећеност бања и планина. Уколико одређена бања већи акценат у свом развоју ставља на рекреативну туристичку функцију, за очекивати је да туристички промет има нешто наглашеније сезонско обележје, што је посебно очигледно код бања које су лоциране у близини градских центара (излетнички туризам). Међутим, лечилишна функција у условима добре опремљености бања медицинским садржајима и услугама може се успешно примењивати и развијати преко целе године.

Туризам и здравство у бањама Србије слично искуствима других земаља, треба развијати по јединственом концепту који уважава комплементарност бањског лечења и рекреативног туризма. Нужно је да се истраживањима утврде модели развоја који би уважавали специфичности бања појединачно.

Комплементарност туристичко-рекреативне и здравствене функције бањских места, најбоље потврђују wellness програми, који су нашли примену у многим развијеним бањама Европе и чија искуства би требало користити. Први кораци у креирању wellness програма начињени су отварањем „Wellness Центра“ у Врњачкој Бањи, као и трансформацијом хотела „Извор“ у Аранђеловцу у први wellness хотел у нашој земљи. Оправданост инвестирања у овакве програме лежи пре свега, у чињеници да се тиме бањска понуда усмерава на нове сегменте тражње који до сада нису били предмет тржишног анимирања, а то су млади, амбициозни и пословно успешни људи, захтевни гости, који траже ванстандардну понуду, богата домаћа и страна клијентела, пасивни и активни рекреативци и др. Инкорпорирањем wellness програма у концепт развоја бања Србије значајно се може поправити њихов имиџ на домаћем и страном туристичком тржишту, што ће донети и веће приходе. (Плојовић, Ш., 2005.)

Глобални тренд светског туристичког тржишта фокусиран је на потрошачке преференције, а оне се ипак из дана у дан мењају услед брзих технолошких, културних и привредних промена. Један од важних аспеката глобализације су процеси у природном окружењу и тзв.

тренд одрживог развоја. Стога нам је активна еколошка политика и политика одрживог развоја, с обзиром на издашност простора, управо улазница у Европу и привредне односе, нарочито са суседним земљама. Концепт одрживог развоја управо је на нашем примарном туристичком простору темељна компаративна предност у европским интеграцијама. (Кушен, Е. 2000.)

Туризам се показао као сектор који се на глобалном нивоу најбрже опоравља у условима економске кризе. Зато држава треба да има примарну улогу у подстицању развоја здравственог туризма. Да је улога државе пресудна у развоју здравственог и wellness туризма, најбоље показује пример Мађарске која је у претходној деценији стратешки фокусирала националну стратегију развоја туризма на развој wellness туризма. Захваљујући издашним субвенцијама државе, страним инвестицијама и брендирању, Мађарска је постала једна од лидера у здравственом, wellness и spa туризму у Европи и позната је wellness дестинација, са уједначеном посетом током целе године.

Економски развој као резултат здравственог туризма, огледа се у потрошњи туриста у местима које посећују. Здравствени туризам врши директне ефекте на учеснике туристичке привреде који директно продају услуге туристима (хотели, саобраћајна предузећа, трговина итд.), али и индиректне ефекте на привредне делатности које снабдевају туристичку привреду (индустрија, пољопривреда, грађевинарство, итд.). Овај облик туризма врши и мултипликативни ефекат на привреду будући да анализе и истраживања показују да новац примљен од страних туриста циркулише у оквиру привреде туристичке земље и направи 13-14 трансакција пре него што нестане кроз увоз услуга из те земље. Развој здравственог туризма и позитиван утицај на укупан привредни развој а због повезаности, компатибилности и могућности утицаја на развој великог броја других привредних делатности, све више се сврстава у стратешке делатности које и постижу изузетно позитивне ефекте (Шимундић, Б., 2008).

Осим појачане економске функције преко низа делатности, значај туризма је што пружа могућност развоја недовољно развијених регија (општина) и штити их од депопулације. Регионално уравнотежена понуда ствара могућност афирмације недовољно развијених подручја, промовише аутохтони туристички производ, утиче на животни стандард становништва, подстиче улагања у развој инфраструктуре и сл. У свом будућем развоју здравствени туризам може бити катализатор демографског и привредног опоравка, ревитализације неразвијених подручја. Из овога се јасно види да су и индиректни ефекти развоја здравственог туризма у Србији значајни и да се управо у развоју туризма види шанса за целокупни економски напредак.

5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној области

Полазећи од чињенице да Србија располаже веома квалитетним ресурсним атракцијама за развој здравственог туризма, а пре свега природним, онда и предложена тема кандидата мр Раде Милићевић свој значај показује у томе што истражује могућност доброг и висококвалитетног коришћења укупних ресурсних атракција, као мултипликативног фактора развоја туризма. После 60-их година прошлог века или тзв. експлозије масовног туризма, али и експлозије глобализације друштвено-економских односа у свету и све веће доминације савремене технике и технологије, здравствени туризам окреће своју економско-стваралачку моћ ка потенцијалу ресурсних атракција. У периоду након 2000-те године у свету и код нас атракције као мултипликативни фактор прелазе из дводимензионалног облика, тј. дејства на потрошњу и доходак на вишедимензионални облик, тј. дејство на запосленост, компензацију простора, еколошку стабилност, стабилност туристичког портфолија и др.

Предложена тема даје импурсе и новом бизнису, односно, преко мултипликативног дејства на здравствени туризам, ресурсне атракције омогућавају широку лезу стварања малих и

средњих предузећа у здравственом туризму Србије. То даље омогућава запосленост свих капацитета ресурсног потенцијала Србије, бољу конкурентску способност на међународном туристичком тржишту, компарацију и могућност остваривања предности у препознавању наших здравствено-туристичких дестинација у односу на исте дестинације у непосредном окружењу, па и шире. Докторска дисертација под насловом „Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије“ свој значај налази у свим дугорочним стратегијама развоја Србије, а својом динамичношћу може стално да покреће променљивост туристичког производа здравственог туризма Србије у складу са променљивошћу туристичке тражње у свету.

Генерално, *значај истраживања* у докторској дисертацији је утврђивање потенцијала ресурсних атракција као мултипликативног фактора за развој конкурентског здравственог туризма Србије, како на домаћем, тако и на међународном туристичком тржишту.

Из напред наведеног, *основни циљ истраживања* у предложеној докторској дисертацији је успостављање најконкурентнијих и најпродуктивнијих економских односа између расположивог потенцијала ресурсних атракција и свих оних делова здравственог туризма Србије који су резултат мултипликативног дејства тих ресурса.

Из основног циља можемо да изведемо и специфичне циљеве истраживања, као што су:

1. кластеризација потенцијала ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије;
2. истраживање односа конзервације и валоризације познатих и потенцијалних атракција здравственог туризма Србије, и
3. проналажење конкурентске предности у односу на достигнути ниво развоја мултипликативног дејства потенцијала ресурсних атракција у здравственом туризму Србије.

6. Веза са досадашњим истраживањима

На основу претходно наведених радова и одбрањене магистарске тезе кандидата мр Раде Милићевић, може се закључити да су се у фокусу истраживања налазила она везана за туризам, са посебним акцентом на здравствени туризам.

Досадашња истраживања кандидата мр Раде Милићевић на тему туризма везана су једним делом за процес глобализације. Истраживања су обухватала глобални туризам као резултат дејства економске науке и праксе, а такође анализирана је туристичка регионализација и кластеризација у глобалним процесима. Кластеризација представља битан предуслов за успешност спровођења процеса туристичког развоја. С тим у вези, и нова концепција туристичког развоја мора да се заснива на тржишним начелима, постојању приватне иницијативе, успостављању економске и еколошке равнотеже, као и на тежњи за развојем кластера као заокружене функционалне целине. У досадашњим радовима дат је иницијални корак у процесу кластеризације здравственог туристичког производа Србије, који ће у предложеној докторској дисертацији бити детаљније истражен.

Предмет истраживања у магистарској тези биле су природне и антропогене вредности мачванског округа у функцији развоја туризма. Циљ истраживања је био идентификација релевантних ресурса на којима може да почива развој туристичких кретања у мачванском округу као и указивање на будуће правце развоја поштујући принципе одрживости. Истраживање је показало изванредне могућности овог дела Србије за развој здравственог туризма, имајући у виду да се овде налазе три термоминерална извора, на којима су изграђене бање, од којих је најпознатија Бања Ковиљача. Кандидат мр Рада Милићевић је у својим истраживањима показала да разматрана регија има несумљиве могућности за развој здравственог туризма и указала на могућност његовог доприноса бржем развоју туризма и

економског развоја овог дела Србије. Даља истраживања су везана такође за мачвански округ, односно за могућност развоја здравственог туризма у њему.

Из свих наведених досадашњих радова види се да је на директан и индиректан начин започето истраживање везе између ресурсних атрактивности као мултипликативног фактора развоја туризма, а посебно здравственог и свих захтева до сада усвојених стратегија развоја Србије, у којима доминирају регионална и туристичка стратегија у складу са захтевима предложене докторске дисертације. Истраживања у предложеној докторској дисертацији представљају наставак истраживачког рада у области ресурсних атракција, на нивоу Србије, као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије.

7. Методологија и методи научног истраживања

Сходно постављеном предмету и циљу истраживања, као и основним научним хипотезама, кандидат мр Рада Милићевић ће у докторској дисертацији применити квалитативну и квантитативну методологију.

Истраживање ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије, коришћењем *квалитативне методологије*, започеће дефинисањем наведених појмова. У почетном делу докторске дисертације, најпре ће бити коришћен *дескриптивни метод*, помоћу кога ће се боље схватити суштина концепта здравственог туризма и његова зависност од ресурсних атракција. На бази доступне иностране и домаће литературе, *методом анализе и синтезе*, разматрани односи, у докторској дисертацији, биће представљени, како на глобалном, тако и на нивоу Србије, изношењем општих ставова и извођењем одређених закључака који из њих проистичу. Такође, у раду ће бити примењен и *метод индукције и дедукције*, који ће помоћи да се, на основу разматрања неких појединачних случајева, дође до дефинисања генералних закључака који ће бити значајни за разумевање разматраних односа. Коришћењем *компаративног метода*, у раду ће бити приказана искуства у развоју здравственог туризма у туристички најразвијенијим земљама и дестинацијама које су најбоље развиле здравствени туризам на основу расположивих ресурсних атракција. Такође, путем овог метода представиће се могућност развоја здравственог туризма у различитим областима Србије. У докторској дисертацији, ради потпуније квалитативне анализе и оцене, користиће се и *метод генерализације*.

Коришћење *квантитативне методологије* имаће за циљ да практично докаже претходно теоријски описано мултипликативно дејство потенцијала ресурсних атракција као фактора развоја здравственог туризма Србије. Подаци неопходни за математичко-статистичку анализу, која ће бити коришћена, биће прикупљени директно и индиректно. Индиректно, неопходни подаци ће бити прикупљени из релевантних домаћих и иностраних публикација најважнијих економских, здравствених, ресурсних и туристичких институција и организација. Секундарни подаци из ових публикација ће бити допуњени законским прописима, регулативом и стандардима развоја здравственог туризма и класификације ресурсних атракција. Директни, тј. примарни подаци биће прикупљени дистрибуирањем упитника методом анкетирања. Упитник ће бити прослеђен релевантним организацијама здравственог туризма Србије.

У зависности од прикупљених података биће примењена методологија израчунавања функције ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма (Kahn-Keynsov мултипликатор по Clementu или секторски мултипликатор- input output таблице по W. Leontiefu).

За утврђивање обима, структуре и квалитета туристичке понуде, односно, туристичког производа здравствених дестинација Србије примениће се и SERVQUAL модел, а за прецизно показивање где, колико и у оквиру којих административних јединица треба

формирати одговарајуће кластере здравственог туризма, употребиће се DENDRO дијаграм на бази свих расположивих емпиријски утврђених података о ресурсним атракцијама, које су мултипликативни фактор развоја здравственог туризма на територији Србије.

У представљању истраживања у докторској дисертацији користиће се слике, шеме, табеле, графикони и карте.

Кроз наведени методолошки поступак у докторској дисертацији биће остварена веза између предмета, хипотеза и циљева истраживања.

8. Очекивани резултати докторске дисертације

Имајући у виду дефинисан циљ истраживања у докторској дисертацији, као и постављене хипотезе, очекивани резултати истраживања кандидата мр Раде Милићевић у предложеној докторској дисертацији би требало да укажу на:

1. препознатљиве ресурсне атракције које могу да остваре вишеструки мултипликативни утицај на развој здравственог туризма Србије, а које до сада нису валоризоване као мултипликативни фактор на прави начин;

2. мултипликативне ефекте који су могући у зависности од учешћа висине туристичке потрошње страних туриста и расположивих ресурсних атракција за формирање одговарајућег здравствено туристичког производа Србије, који ће тражњу да преведе из нееластичне у високоеластичну;

3. потребу стварања здравствено туристичких кластера и инкубатор центара на целој територији Србије, која је у складу са стратегијама привредног, регионалног и туристичког развоја Србије;

4. регионалну дисперзију туристичких токова као директне последице утицаја интегралног ресурсног мултипликатора у здравственом туризму. Овим истраживањем указаће се да развојни приоритет здравственог туризма треба да буде усмерен на повећање обима туристичког промета уз квалитетније коришћење ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма, што ће у крајњем случају да покаже да ли Србија на том пољу има компаративну предност у односу на макро туристичке регије и све здравствено туристичке дестинације у свом ближем и даљем окружењу;

5. потребу помоћи од стране државних институција, сагласно регулативама ЕУ, у виду дозвољених инструмената, попут субвенција, пореских олакшица, државних гаранција, зајмова под повољним условима и др. Повећане инвестиције у туристичку инфраструктуру и нове технологије су неопходне за валоризацију ресурсних атракција као мултипликативног фактора развоја здравственог туризма Србије, и

6. неопходност формирања нових здравствено-туристичких центара на бази децентрализоване концентрације мултипликативних ефеката ресурсних атракција, чиме ће да се постигне стални раст квалитета укупног туристичког производа здравственог туризма Србије.

Очекивани резултати овог истраживања ће показати да Србија има све природне ресурсне атракције, а што се тиче антропогених, она је изузетно сиромашна. То значи да ће докторска дисертација својим истраживањем допринети да ресурсне атрактивности сталним растом мултипликативног фактора омогуће развој здравственог туризма у складу са свим стратегијама развоја Републике Србије.

9. Оквирни садржај докторске дисертације

У својој пријави кандидат мр Рада Милићевић је предложила структуру докторске дисертације, која, поред увода и закључка, обухвата четири логички конзистентна дела.

УВОД

ДЕО I

РЕСУРСНЕ АТРАКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЗДРАВСТВЕНОГ ТУРИЗМА

1. Теоријски обухват ресурсних атракција као основе здравственог туризма у свету и код нас

- 1.1. Разматрања ресурсних атракција као основе развоја здравственог туризма
- 1.2. Компаративна анализа теоријских разматрања посматране атракцијске основе здравственог туризма
- 1.3. Ресурсне атракције здравственог туризма у истраживањима на простору бивше СФРЈ
- 1.4. Место ресурсних атракција здравственог туризма у теорији наших савремених аутора

2. Класификација и економска валоризација ресурсних атракција као основе здравственог туризма

- 2.1. Идентификација, инвентаризација и оцена ресурсних атракција здравственог туризма
- 2.2. Опипљиве и неопипљиве здравствено-туристичке ресурсне атракције
- 2.3. Материјалне и нематеријалне ресурсне атракције у здравственом туризму

3. Природне ресурсне атракције као основа развоја здравственог туризма Србије

- 3.1. Базне природне ресурсне атракције као основа развоја здравственог туризма
- 3.2. Природни услови као допунски елементи
- 3.3. Комплексне природне ресурсне атракције као основа развоја здравственог туризма
- 3.4. Еколошка одрживост природних ресурсних атракција у здравственом туризму Србије

4. Антропогене ресурсне атракције као основа развоја здравственог туризма Србије

- 4.1. Тренутно стање антропогенних ресурсних атракција у Србији
- 4.2. Економско позиционирање антропогенних ресурсних атракција у здравственом туризму
- 4.3. Атрактивне, атрактивно-потенцијалне и неатрактивне антропогене ресурсне атракције здравственог туризма Србије
- 4.4. Познате и препознатљиве антропогене ресурсне атракције
- 4.5. Конкурентне и неконкурентне антропогене ресурсне атракције

ДЕО II

КОНЦЕПЦИЈСКЕ ПОСТАВКЕ МУЛТИПЛИКАТОРА У РАЗВОЈУ ЗДРАВСТВЕНОГ ТУРИЗМА

1. Теоријско-апликативна анализа здравственог туризма

- 1.1. Здравствени туризам-феномен светских размера
- 1.2. Здравствени туризам у ужем и ширем смислу
- 1.3. Еволуција интерактивног феномена здравственог туризма Србије

2. Концепција здравствено-туристичког мултипликатора

- 2.1. Појам и развојни пут анализе туристичког мултипликатора
- 2.2. Мултипликатор као фактор развоја здравственог туризма у развијеним земљама света

2.3. Мултипликатор као фактор развоја здравственог туризма у неразвијеним земљама света

2.4. Мултипликатор као фактор развоја здравственог туризма у транзиционим земљама света

3. Динамичко посматрање мултипликативног фактора развоја здравственог туризма у Србији

3.1. Улога ресурсних атракција у дефинисању здравствено-туристичког мултипликатора

3.2. Људски ресурси као мултипликатор развоја здравственог туризма

3.3. Материјално-финансијске ресурсне атракције и њихова мултипликативна функција у здравственом туризму

3.4. Мултипликативни фактор здравственог туризма и просторне ресурсне атракције

3.5. Мултипликатор ресурса туристичке понуде здравственог туризма Србије

3.6. Мултипликатор ресурса туристичке тражње здравственог туризма Србије

3.7. Здравствени туризам као мултипликатор привредног развоја

ДЕО III

ЗДРАВСТВЕНИ ТУРИЗАМ У ПРИВРЕДНОМ РАЗВОЈУ СРБИЈЕ

1. Стање и могућности развоја здравственог туризма у Србији и његове импликације на будући развој

1.1. Компаративни прегледи ресурсних стања и трендова здравственог туризма Србије

1.2. Ресурсне атракције као препознатљива основа здравственог туризма

1.3. Релевантни трендови на страни тражње у здравственом туризму

1.4. Релевантни трендови на страни понуде у здравственом туризму

1.5. Недовољно коришћење расположивих ресурсних атракција у Србији

2. Нови облици економске оцене здравственог туризма Србије

2.1. Квалитет као неопходност развоја здравственог туризма

2.2. Развој здравственог туризма кроз туристичке кластере

2.3. Развој здравственог туризма заснован на дуализму здравствене и туристичке функције

2.4. Развој здравственог туризма заснован на начелима одрживог развоја

2.5. Здравствени туризам—нови облици и кретања на европском и светском тржишту

3. Одрживо коришћење ресурсних атракција у здравственом туризму Србије

3.1. Основе развоја одрживог здравственог туризма Србије

3.2. Комплексно укључивање расположивих ресурсних атракција у одрживи здравствени туризам Србије

3.3. Економски изазови одрживог коришћења ресурсних атракција у здравственом туризму Србије

3.4. Одрживи развој здравственог туризма као инструмент повећања конкурентности ресурсних атракција

4. Конкурентност здравственог туризма Србије

4.1. Основне димензије конкурентности здравственог туризма Србије

4.2. Традиционални и софистицирани концепт здравствено-туристичког производа Србије

4.3. Индекси конкурентности као показатељи будуће политике развоја здравственог туризма Србије

4.4. Успостављање равнотеже између конкурентности и одрживости

ДЕО IV

БУДУЋЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ КРЕТАЊА РЕСУРСНОГ МУЛТИПЛИКАТОРА ЗДРАВСТВЕНОГ ТУРИЗМА СРБИЈЕ

- 1. Утицај вишеструког мултипликативног дејства на коришћење ресурсних атракција у здравственом туризму Србије**
 - 1.1. Директни мултипликативни утицаји ресурсних атракција на здравствени туризам Србије
 - 1.2. Индиректни мултипликативни утицаји ресурсних атракција на здравствени туризам Србије
 - 1.3. Регионална стратегија, туристичка кластеризација и прерасподела ресурсних мултипликативних функција здравственог туризма Србије
 - 1.4. Стратегија туристичког развоја Србије, могућност партнерских односа међу регионима и локалним самоуправама у интегралном дејству ресурсног мултипликатора на здравствени туризам Србије
 - 1.5. Међународна сарадња у области ресурсне мултипликације здравственог туризма
- 2. Дејство економске политике на кретање ресурсног мултипликатора здравственог туризма Србије**
 - 2.1. Основни елементи економске политике и кретање ресурсног мултипликатора
 - 2.2. Инструменти економске политике и ресурсни мултипликатор здравственог туризма Србије
 - 2.3. Утицај регулаторних мера на кретање ресурсног мултипликатора здравственог туризма Србије
 - 2.4. Позитивни и негативни ефекти дејства економско-туристичке политике Србије
 - 2.5. Економско-еколошка туристичка политика Србије и кретање ресурсног мултипликатора
- 3. Будућност мултипликативних односа здравственог туризма и осталих друштвено-економских сегмената у Србији**
 - 3.1. Тржишне карактеристике здравственог туризма као дела туристичког производа Србије
 - 3.2. Мултипликативна функција здравственог туризма као стожер регионалног привредног развоја Србије
 - 3.3. Конкурентност и профитабилност здравственог туризма кроз визију туристичких кластера

ЗАКЉУЧАК ЛИТЕРАТУРА

У првом делу докторске дисертације *Ресурсне атракције као основа здравственог туризма* кандидат мр Рада Милићевић ће најпре изложити основна теоријска разматрања везана за проблематику ресурсних атракција као основе развоја здравственог туризма. Ресурсне атракције су одувек биле предмет интересовања бројних аутора који су проучавали здравствени туризам. Почетна теоријска разматрања ових атракција су везана за период првих туристичких кретања, која су за циљ имала задовољење здравствених потреба. У овом делу рада ће посебно бити обрађена литература аутора из земаља окружења, који су дали иницијалне подстицаје вредновању ресурсних атракција као основе развоја здравственог туризма Србије. Након дефинисања ресурсних атракција као основе развоја здравственог туризма Србије, у првом делу предложене докторске дисертације биће извршена класификација атракција. Посебно ће бити анализирани природне и антропогене ресурсне атракције.

Природне атракције, пре свега термоминералне воде простора Србије, први су организовано почели да користе Римљани. Материјални трагови тог коришћења постоје у многим бањама.

Из времена робовања под Турцима, такође има материјалних доказа о коришћењу бањских вода, али није било посебних истраживања. Почетак истих везује се за 1834. годину, када су у Бечу извршене прве хемијске анализе воде неких наших извора, као и за долазак барона Хердера, који је указивао на вредности неких наших бања, упоређујући њихову воду са водом познатих бања у Европи. Поред водних ресурсних атракција, у овом делу ће бити детаљно описане и остале природне ресурсне атракције, као и природни услови, који помажу бољој економској валоризацији основних, тј. базних природних ресурсних атракција. У овом делу рада ће бити доказано да Србија располаже значајним потенцијалом природним ресурсним атракцијама. Поред природних, за развој здравственог туризма, неопходно је постојање и одговарајућих антропогених ресурсних атракција. Тренутно стање потенцијала ових атракција није на задовољавајућем нивоу, па је потребно њихово ново економско позиционирање. Посебно ће бити испитана могућност атрактивних и атрактивно-потенцијалних антропогених ресурса здравственог туризма, који би требало да постану допуна природним ресурсним атракцијама и да заједно са њима постану основа развоја здравственог туризма Србије у наредном периоду.

Други део предложене докторске дисертације *Концепцијске поставке мултипликатора у развоју здравственог туризма* полази од основне дефиниције здравственог туризма. Здравствени туризам се посматра као феномен ширих размера, али истовремено и привредна делатност која остварује изнадпросечне стопе раста у последње две деценије. Кључно полазиште сваке концепције је у закључку о најужој, свакако каузалној повезаности здравља и туризма, као што је то сажето изразио D. Alfier, тврдећи да је „здравље заправо један од најстаријих, трајних и најјачих мотива туристичког путовања, те да туризам у свим својим облицима више-мање увек врши и здравствену функцију“.

Развојна концепција здравствено-туристичке мултипликативне функције, мора имати полазиште у избору нових садржаја и у подизању квалитета понуде. Развојни модел треба да буде конципиран на принципима и начелима одрживог развоја. У реализацији концепције здравственог туризма треба свакако уважавати потребе и жеље туриста, запослених и домаћег становништва, а при том уградити и поштовати начела очувања ресурсних атракција за будуће генерације. У овом делу рада биће истакнут мултипликативни фактор развоја здравственог туризма чији су носиоци ресурсне атракције Србије, на тај начин да покаже који су приоритети тог дејства у свим развојним тенденцијама посматране делатности. То значи да ће прво бити обрађен просторни мултипликатор, који валоризује ресурсне атракције у неразвијеним и тзв. граничним подручјима Србије, његова коегзистенцијална просторна функција, тј. комплементарно дејство здравственог туризма и свих других делатности у туристичким дестинацијама Србије. Такође, анализираће се и донеће се одређене препоруке за конверзиону просторну функцију мултипликатора, јер велики број ресурсних атрактивности, које су биле коришћене у другим делатностима, лако могу да се преведу у здравствено-туристичку делатност. Коначно, кроз кластеризацију здравственог туризма обрадиће се и мултипликативни фактор у свим другим облицима, али уз коришћење постојећих и потенцијалних ресурсних атракција.

У овом делу рада кандидат мр Рада Милићевић ће дати осврт на кретање мултипликатора у развијеним, неразвијеним и транзиционим земљама. Да би се боље схватила суштина мултипликатора ресурсних атракција и његовог утицаја на развој здравственог туризма Србије, неопходно је укључити и динамички аспект посматрања његовог кретања. Здравствени туризам има својства мултипликатора привредног развоја и својом улогом може да обезбеди развој позитивног интернационалног имиџа земље. Анализираће се и потребе становништва Европе за услугама здравственог туризма и на тим потребама управо изграђивати стратегија развоја туризма Србије. Један од нових елемената развојних стратегија Србије јесте и формирање кластера и инкубатор центара у туризму, чије деловање се већ осећа у Војводини, као једном од носиоца регионалног привредног развоја, што значи да у Србији може да се створи препознатљиви портфолио здравственог туризма.

Истраживање у трећем делу предложене докторске дисертације *Здравствени туризам у привредном развоју Србије*, полази од компаративног приказа ресурсних атракција, које су у функцији развоја здравственог туризма и објашњења здравствено-туристичких програма карактеристичних за дату врсту туризма, као и њихових трендова раста у будућности. Објасниће се релевантна стања на страни понуде и на страни тражње за тим производима у здравственом туризму. Такође, у овом делу ће бити дат приказ бањских и климатских места са статистичким подацима о посећености туриста. Посебно ће се анализирати посећеност домаћих, а посебно страних туриста. Управо од посећености страних туриста, зависи и величина мултипликативне функције здравственог туризма. У дефинисању понуде здравствено-туристичког производа потребно је уважавати међународно прихваћене стандарде квалитета. При томе је потребно стално анализирати конкурентска окружења, како би се могла дефинисати властита понуда темељена на расположивим ресурсима и компаративним предностима земље, а у оквиру карактеристика здравствено-туристичке понуде конкурентског окружења Европе.

Развојни пут здравствено-туристичке политике мора бити заснован на дугорочној заштити природних и антропогених ресурса, односно, на моделима заштите животне средине и еколошким пројектима. Развијање стратегије одрживог развоја је изузетно важно за сваку земљу и представља сложен процес који подразумева сагледавање свих аспеката туризма као хетерогене делатности и тежње за обједињавањем основних циљева различитих сегмената у туризму. Овде ће такође бити истакнуто да развој здравственог туризма безусловно треба схватити као један динамички процес, процес који на свим нивоима треба перманентно пратити и вредновати како у теоријском, стручном тако и у привредном погледу. По потреби га треба кориговати, мењати, допуњавати и усклађивати са савременим трендовима, медицинским и туристичким сазнањима и захтевима иностраних тржишта, односно, потенцијалних корисника здравствено-туристичких аранжмана. Само на основу сталног праћења може се и реаговати на врло бројну и значајну страну конкуренцију у овој области.

Поред одрживости, кандидат акценат ставља и на степен конкурентности. С обзиром да постоји више димензија конкурентности посебно је наглашена потреба и наведен модел који ће успоставити равнотежу између одрживости и конкурентности. Посебно ће бити анализиран и индекс конкурентности у туризму, који сваке године поставља Светски економски форум. Појам конкурентности добија на значају услед нових економских односа у XXI веку, када и развој терцијарног сектора и услужне економије достиже свој врхунац и постаје носилац привредне снаге највећих светских сила. Услед убрзаног развоја туристичке привреде и повећане свести потрошача на страни туристичке тражње, ствара се потреба за мерењем и праћењем свих фактора који одређују ниво конкурентности здравственог туризма.

У четвртом делу предложене докторске дисертације *Будуће тенденције кретања ресурсног мултипликатора здравственог туризма Србије* најпре се анализира утицај здравственог туризма на друштвене, економске и политичке сегменте у земљи. Као друштвени фактор промена, здравствени туризам утиче на културу, образовање, мењање здравствених навика. Као политички фактор, здравствени туризам повезује људе широм света, представљајући тзв. пасош мира, тј. доводи до укидања свих граница. Најјачи су свакако економски утицаји који могу бити: директни и индиректни. У дисертацији ће бити описано како здравствени туризам утиче на национални доходак, бруто производ, платни биланс земље, запосленост, регионални развој, животни стандард, инвестициону активност и др. Такође, мултипликативно својство здравственог туризма огледа се и у индиректним утицајима на пољопривреду, саобраћај, грађевинарство и др. У раду ће кандидат мр Рада Милићевић на основу познатих показатеља израчунати туристички мултипликатор који показује у којој мери расте или опада национална или локална економија захваљујући приходима оствареним од иностране туристичке потрошње. Закључци ове анализе подлога су за обликовање туристичке стратегије и политике развоја. Већа туристичка потрошња, односно већи

туристички мултипликатор је у интересу свих учесника у туристичкој индустрији. Све ове учеснике требало би стимулисати путем посебних пореских, монетарних, кредитних и сличних подстицаја.

Мере економске политике за подстицај развоја здравственог туризма као и инструменти те политике биће посебно анализирани у предложеној докторској дисертацији. Дејство економске политике треба да буде усмерено на структуру туристичке потрошње у којој је потребно да буде што више заступљена домаћа компонента, односно домаћи производ, робе и услуге, јер ће само у том случају доћи до изражаја права снага туристичког мултипликатора, односно мултипликативна функција туристичке потрошње, коју иницирају ресурсне атракције здравственог туризма Србије. У овом делу дисертације учиниће се напори да би се показало колико економска политика наше државе омогућава интеграцију кластера здравственог туризма наших туристичких дестинација са препознатљивим кластерима тог туризма на међународном туристичком тржишту. С друге стране, кандидат ће покушати да утврди да ли дегресивна или прогресивна туристичка економска политика одговара свим оним до сада постављеним стратешким захтевима, како у нашим националним оквирима, тако и у оквирима UNWTO, EU, UNEP, WHO и других организација и удружења на глобалном нивоу.

Из свега наведеног, може да се закључи да Србија располаже значајним ресурсним атракцијама за развој здравственог туризма. Њихов просторни размештај указује на то да би они могли бити важан подстицајни чинилац у привредном развоју недовољно развијених подручја, чиме би се утицало и на равномернији регионални развој.

Ограничене могућности за улагање у развој туризма захтевају усмеравање на развојне приоритете који су дефинисани Стратегијом развоја туризма у Србији. Према Стратегији, Србија се може позиционирати као туристичка дестинација на међународном тржишту једино путем стварања туристичких кластера. Овај рад ће уважавати визију развоја здравственог туризма предвиђеног у Стратегији развоја туризма у Србији и дати анализу својства мултипликативности, конкурентности и профитабилности здравственог туризма кроз визију туристичких кластера.

Очекивани резултат овог истраживања ће показати да Србија има све природне потенцијале за мултипликативно повећање туристичке потрошње. Такође, рад ће да покаже да је недостатак антропогених атракција за развој здравственог туризма веома велики, па се због тога у инвестиционој политици здравственог туризма Србија мора да пређе из квантитативно-природних у квалитативно-антропогене атракције, као мултипликативног фактора.

10. Име ментора са образложењем

Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу да ментор докторске дисертације кандидата **мр Раде Милићевић** под насловом **Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије** буде **др Светислав Миленковић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу.

Светислав Миленковић је уписао основне студије на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу школске 1974/1975.године, а дипломирао је 08.12.1978.године. Магистарску тезу под насловом „Међусобни односи пољопривреде и туризма са посебним освртом на шумадијско-поморавски регион“ јавно је одбранио 16.09.1985.године на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. Докторску дисертацију под насловом „Економска и просторна валоризација пољопривреде у туризму Србије“ јавно је одбранио 09.06.1994.године на Економском факултету Универзитета у Београду.

На Економском факултету Универзитета у Крагујевцу запослен је од 23.04.1979.године на радном месту асистента–приправника. У звање асистента изабран је 25.06.1986.године. У звање доцента на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу изабран је 11.07.1995.године, у звање ванредног професора 25.10.2001. године, док је 03.07.2007.године изабран у звање редовног професора на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Општа економија и привредни развој, наставни предмети *Економика природних и привредних ресурса* и *Туризам и животна средина*. Поред наведених предмета, на основним студијама ангажован је и за извођење наставе на предмету *Економика туризма*. На дипломским мастер студијама изводи наставу на предметима *Менаџмент туристичких дестинација* и *Туризам и агробизнис*, а на докторским студијама на наставном предмету *Економске промене, утицаји и могућности туризма*.

Др Светислав Миленковић је објавио преко 100 научних радова. У свом професионалном раду користи се француским, руским и енглеским језиком.

У погледу објављених радова предложеног ментора, Комисија издваја најзначајније радове који су публиковани у последњих десет година:

Миленковић, С. (2002), Транзициони процеси српског туризма, Економске теме, Год. 40, бр. 1-2, стр. 415-425. (UDK 338.48(497.11):339.92, ISSN 0353-8648) (M51)

Миленковић, С. (2003), Светски туризам у процесу глобализације, Економске теме, Год. 41, бр. 2, стр. 177-185. (UDK 338.48-44(1-87), ISSN 0353-8648) (M51)

Миленковић, С. (2003), Транзициони процеси и нова филозофија хотелског бизниса, Хотеллинк, Год. 1, бр. 2, стр. 275-283. (UDK 640.4, COBISS.SR-ID 107030284, ISSN 1451-5113)

Milenković, S. (2004), Transitional changes of managerial mechanism of the Serbia tourist – catering economy, 17th Biennial International Congress „TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2004. ”, vol. 1, Opatija, p. 219-225 (M33)

Milenković, S. (2004), Post-modern Frameworks of Tourism and Environment International Relations, Sesiune internațională de comunicări științifice, Pitești, p. 49-57 (M33)

Миленковић, С. (2004), Менаџмент производа туристичке дестинације, Економске теме, Год. 42, бр. 1-2, стр. 255-261. (UDK 338.48-4, ISSN 0353-8648) (M51)

Milenković, S. (2005), New world tourist destinations and their influence on reallocation of the global tourist market, Contemporary trends in tourism industry”, Ohrid, p. 527-535 (M33)

Миленковић, С. (2005), Предности и недостаци европских туристичких интеграција, Економске теме, Год. 43, бр. 1-2, стр. 433-441. (UDK 338.48:332.135, ISSN 0353-8648) (M51)

Миленковић, С. (2005), Туристички бизнис у систему европских развојних кластера, Хотеллинк, Год. 3, бр. 6, стр. 508-514. (UDK 640.4, COBISS.SR-ID 107030284, ISSN 1451-5113)

Миленковић, С. (2006), Глобални туризам и глобално знање, Економске теме, Год.44, бр. 1-2, стр. 77-85. (UDK 338.48:005.44, ISSN 0353-8648) (M51)

Миленковић, С. (2006), Међусобни односи туризма и животне средине, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, UDK 338.484:502/504(075.8) , ISBN 86-82203-67-7 COBISS.SR-ID 130269452 (M42)

Milenković, S. (2006), The basic requires of the world tourism development in the first decades of the XXI century, 18th Biennial International Congress „TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2006.”, Faculty of tourism and hospitality management in Opatija, (M33)

Milenković, S. (2007), Strategic tourism management in global economic relations, XI international scientific conference „Strategic development of tourism industry in the 21st century”, Ohrid, p.215-222. (M33)

Milenković, S. (2008), The advantages and disadvantages of the world tourism development, 19th Biennial International Congress „TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2008.“, Faculty of tourism and hospitality management in Opatija (M33)

Milenković, S. (2008), Competitiveness of Serbian Tourism in the globalization process, „Competitiveness in the conditions of a global economy“, University of Niš, Faculty of Economics, Niš, p. 179-186. UDK 338:339.137.2(497.11), ISBN 978-86-85099-80-9 COBISS.SR-ID 156432396 (M33)

Миленковић, С. (2009), Туризам и економија, Универзитет у Крагујевцу, Економски факултет, Крагујевац, UDK 338.48, ISBN 978-86-82203-92-6 COBISS.SR-ID 157506060 (M42)

Миленковић, С. (2010), Туристичке дестинације у регионалном развоју Југоисточне Европе, XV Међународни научни скуп „Регионални развој и демографски токови земаља Југоисточне Европе“, Универзитет у Нишу, Економски факултет, Ниш, стр. 133-143. (M63) UDK 332.1(497)(082), COBISS.SR-ID 175957772, ISBN: 978-86-6139-008-1 (M63)

Milenković, S., Milićević, R., Protić, M., (2010), Global tourism as the result of the economic science and practice effect, The challenges of economic science and practice in the 21 st century, Faculty of Economics, University of Nis, стр. 193-207. UDK 338.48:005.4, COBISS.SR-ID 181597964, ISBN 978-86-6139-019-7 (M33)

Миленковић, С., Милићевић, Р., (2011), Глобални процеси и регионални развој туризма у Србији, XVI Међународни научни скуп „Регионални развој и демократски токови земаља југоисточне Европе“, Економски факултет, Универзитет у Нишу, стр. 171-183. UDK 338.48:332.1(497.11), COBISS.SR-ID 184361996, ISBN: 978-86-6139-026-5 (M63)

Миленковић, С., Бошковић, Н. (2011), Ресурси у економској садашњости и будућности, Универзитет у Крагујевцу, Економски факултет, Крагујевац, UDK 330.15:33(497.11), ISBN 978-86-6091-014-3, COBISS.SR-ID 181392652 (M42)

11. Научна област докторске дисертације

Предложена докторска дисертација кандидата **мр Раде Милићевић**, под насловом **Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије**, припада научној области Економске науке, поље Друштвено-хуманистичке науке, ужа научна област Општа економија и привредни развој.

12. Научна област чланова Комисије

Комисију за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације чине:

Ментор

Др Светислав Миленковић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој

Чланови Комисије

Др Гордана Радосављевић, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Менаџмент и пословна економија

Др Љиљана Косар, редовни професор Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, департман за Географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област Хотелијерство

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу детаљне анализе предложене Пријаве и претходно изнетих ставова у тачкама 1-12 Извештаја, Комисија за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације доноси следеће закључке:

- Кандидат мр Рада Милићевић испуњава све суштинске и формалне услове предвиђене Законом о високом образовању, Правилником о пријави, изради и одбрани докторске дисертације Универзитета у Крагујевцу и Статутом Економског факултета Универзитета у Крагујевцу за израду докторске дисертације.
- Тема коју је кандидат мр Рада Милићевић предложила за докторску дисертацију припада ужој научној области за коју је Економски факултет Универзитета у Крагујевцу матичан, а у теоријско-методолошком и апликативном смислу је релевантна.
- Предложена тема докторске дисертације је актуелна и значајна, будући да резултати истраживања могу дати допринос научној литератури, док креаторима туристичке политике показати да ресурсне атрактивности сталним растом мултипликативног фактора могу да омогуће развој здравственог туризма у складу са свим стратегијама развоја Републике Србије.

На основу анализе приложеног материјала и оцена презентираних у Извештају, Комисија за оцену подобности кандидата и теме докторске дисертације упућује Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу

ПРЕДЛОГ

да донесе одлуку којом се кандидату мр Ради Милићевић одобрава израда докторске дисертације под насловом **Ресурсне атракције као мултипликативни фактор развоја здравственог туризма Србије.**

Комисија за ментора предлаже др Светислава Миленковића, редовног професора Економског факултета Универзитета у Крагујевцу.

У Крагујевцу,
април 2012.године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Светислав Миленковић

Др Светислав Миленковић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, научна област Економске науке, ужа научна област Општа економија и привредни развој

Гордана Радосављевић

Др Гордана Радосављевић, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, научна област Економске науке, ужа научна област Менаџмент и пословна економија

Љиљана Косар

Др Љиљана Косар, редовни професор Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, депарتمان за Географију, туризам и хотелијерство, научна област Туризмолошке науке, ужа научна област Хотелијерство

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 18 APR 2012			
Опш. јед.	Број	Присог.	Вредност
	430/V-2-5)1		